

Hakemus kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korottamisesta 2024

Kunnanhallitus 23.09.2024 § 183

82/02.05.01.01/2024 Harkinnanvaraiset valtionavustukset vuonna 2024 (harkinnanvarainen valtionavustus)

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiseksi ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitetyt toimenpiteet tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyin talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä.

Hakemuksessa tulee yksilöidä kaikki perusteet ja erityisolosuhteet, joita kunta pitää syynä kuluvan vuoden talouden poikkeuksellisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Perusteluissa on syytä painottaa sellaisia tietoja, joita ei saada yleisistä tilastoista tai Valtiokonttorille raportoiduista taloustiedoista.

Mikäli kunta on hakenut korotusta myös edellisenä vuonna, perusteluissa tulee ilmetä syyt korotuksen hakemiselle peräkkäisinä vuosina. Hakemuksessa tulee arvioida erityisesti vuoden 2024 tilannetta. Perusteluissa tulee esittää myös ne toimenpiteet, joita kunta on tehnyt tai on tekemässä poikkeuksellisten tai tilapäisten talousvaikeuksien korjaamiseksi. Hakemukset tulee toimittaa 24.9.2024 klo 16.15 mennessä sähköpostiosoitteeseen kirjaamo.vm@gov.fi.

Tohmajärven kunnan hakemus harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemiseksi vuonna 2024

Tohmajärven kunnanvaltuusto on kokouksessaan 19.2.2024/Pykälä 5 päättänyt käynnistää toimet Tohmajärven kunnan talouden sopeuttamiseksi. Tohmajärven kunnan talouden seuranta on tehostettu entisestään alkuvuodesta 2024 perustamalla nimetyistä tilivelvollisista viranhaltijoista kokoonpano, joka seuraa kunnan talouden toteumaa kuukausittain. Kokoonpanoon kuuluu toimialajohtajat, talouspäällikkö, Maiju Lassilan koulun ja Tohmajärven lukion rehtori sekä varhaiskasvatuspäällikkö. Tämän lisäksi vuoden 2024 alusta asti on kokoontunut luottamushenkilöistä koostuva kokoonpano, joka on linjannut keinoja viranhaltijoiden selvitysten pohjalta Tohmajärven kunnan talouden sopeuttamiseksi. Tavoitteena on ollut saattaa kunnan tulos tulevina vuosina ylijäämäiselle uralle. Kunnanhallituksen jäsenistä, valtuuston puheenjohtajistosta, valtuustoryhmien- ja lautakunnan puheenjohtajista koostuva ryhmä on kokoontunut kaksi kertaa 22.1. ja 20.5. Tammikuussa käytiin läpi keinoja talouden tasapainottamiseksi ja sovittiin mm. yhteistoimintaneuvottelujen käynnistämisestä.

Tohmajärven kunnassa on käyty kevään 2024 aikana yhteistoimintaneuvottelut. Kunnanhallitus käynnisti yhteistoimintaneuvottelut 5.2.2024. Työnantajan tavoitteena oli löytää 500.000 euron henkilöstösäästöt. Henkilöstöä koskevat säästötavoitteet tulisi toteuttaa syksystä 2024 alkaen ja alla oleva pysyvä säästöä oleva euromääräinen tavoite tulisi olla toteutunut vuoden 2026 alkuun mennessä. Neljäsosa tavoitteesta tulee olla toteutunut jo 2024 vuoden aikana. Vertailukohtana tavoitteen osalta oli vuoden 2024 talousarvion henkilöstökulut. Kunnanhallitus päätti yhteistoimintaneuvottelut 6.5.2024. Neuvottelujen tuloksena toimialojen esitysten pohjalta löydettiin n. 545.000 euron henkilöstösäästöt vuoteen 2026 mennessä, joista 25% toteutuu vuoden 2024 aikana.

Tohmajärven kunnanvaltuusto on käsitellyt tämän lisäksi talouden säästöpakettia 3.6.2024 kokouksessaan. Valtuusto hyväksyi talouden säästöpaketin seitsemällä eri toimenpiteellä. Säästöpaketin myötä saadua 419.767 euron säästöt vuoden 2024 talousarvioon nähden. Valtuusto päätti säästöpaketin käsittelyn yhteydessä, että valtuuston koko pienennetään seuraavalla valtuustokaudella 27 valtuutetusta 23 valtuutettuun. Kunnan myöntämiä yhdistysavustuksia pienennetään, kunnan toimielinrakennetta tehostetaan, jäte- ja vesimaksuja korotetaan. Tulevat kyytitakuukyytien sopimus kilpailutetaan niin, että nykyisen sopimuskauden päättyessä tulevien kyyditysten kilpailutuksella tulee kustannusten laskea vuosittain 45.000 euroa nykytilaan nähden. Myös kunnan myöntämien yksityistieavustusten summaa pienennetään 25.000 euroa/vuosi nykytilaan nähden.

Kunnan taloudellinen asema on heikentynyt vuodesta 2024 alkaen. Hyvinvointialueiden aloittaessa toiminnan 2023 vuoden alusta, povattiin kunnille parempaa talouden ennustettavuutta ja kuntien tehtävien terävöitymistä sivistyksen ja elinvoiman suuntaan. Hyvinvointialueiden aloitus merkitsi myös kuntien valtionosuuksien ja verotulojen painospisteen siirtämistä valtiolle hyvinvointialueen palveluiden rahoittamiseksi. Vuoden 2024 valtionosuudet tulevat viimeisten ennusteiden mukaan laskevan noin 1.255.322 euroa vuoden 2023 tasoon nähden. Verotulojen ennustetaan myös laskevan vuoden 2023 talousarviosta vuoteen 2024 noin 256.060 euroa. Tämä tarkoittaa sitä, että 2023 vuoden tilinpäätöksestä vuoteen 2024 kunnan verorahoitus (valtionosuudet ja verotulot) laskee **1.511.382 euroa**. Tohmajärven kunta arvioi verorahoituksen (valtionosuudet ja verotulot) valtiovarainministeriön tuoreimpien ennusteiden mukaan. Näin merkittävä verorahoituksen lasku kuluvaan vuoteen nähden johtuu siitä, että Pohjois-Karjalassa toimineen kuntayhtymä Siun soten 2022 tilinpäätös ei ollut vielä selvillä, kun kunnille myönnettiin vuoden 2023 valtionosuudet. Sote-palveluiden merkittävä kulujen nousu 2022 vaikutti siihen, että voimassa olevan rahoitusjärjestelmän mukaisesti valtionosuuksia ohjautuu aiempaa arviota enemmän kunnilta hyvinvointialueiden palveluiden rahoittamiseksi.

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä on neuvotellut työntekijäjärjestöjen kanssa työntekijöidensä palkkaharmonisaatiokustannuksista. Palkkaharmonisaation peruste kohdistuu aikaan ennen hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymistä 1.1.2023. Palkkaharmonisaatiokuluja on maksettu ajalla 2018-2022 yhteensä 7,2 miljoonaa euroa. Kuntayhtymän tilinpäätökseen vuodelta 2022 on kirjattu pakollinen varaus 24,1 miljoonaa euroa vuosien 2021 ja 2022 palkkaharmonisaation kustannuksia varten. Tohmajärven kunta ei ole tehnyt pakollista varausta palkkaharmonisaatiokulusta, vaan kirjannut asian tilinpäätöksen liitetietoihin. Valtiovarainministeriö on oikaissut kuntien tilinpäätöstietoihin perustuvien siirtolaskelmien kustannustietoja palkkaharmonisaatiokulujen osalta. Valtionsosuuslaskelma ei perustu todellisiin kustannuksiin, vaan palkkaharmonisaatiosta koituvat kustannukset ovat jääneet kuntayhtymän viimeisessä tilinpäätöksessä kirjattua pienemmiksi. Joka tapauksessa palkkaharmonisaatioon liittyvät viivästyskorot eivät ole varsinaisia sosiaali- ja terveystalouden kustannuksia, eikä niitä siten voida huomioida valtiososuuslaskelmaa laadittaessa. Viivästyskorokojen osuus siirtolaskelmissa on lähes 3 miljoonaa euroa eli yli 12 % kokonaissummasta.

Tohmajärvi on rajakunta. Yhteistä rajaa Venäjän kanssa on noin 60km. Tohmajärvellä sijaitsee kansainvälinen rajanylityspaikka Niiralassa. Niiralan rajanylityspaikan kiinnimenon vaikutukset näkyvät Tohmajärvellä erittäin voimakkaasti. Usean kunnassa toimivan yrityksen liiketoiminta on perustunut rajan läheisyyteen sekä Venäjälle vientiin ja Venäjältä tuontiin. Rajanylityksiä on Niiralassa ollut parhaimmillaan noin 1,6 miljoonaa kappaletta vuonna 2013. Koronapandemian vuoksi vuonna 2020 rajanylittäjien määrä väheni. Tämän jälkeen helmikuussa 2022 Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, hyökkäyksen jälkeen rajalla on ollut Venäjän harjoittamaa välineellistettyä maahatuloa, jonka vuoksi Suomen valtioneuvosto on joutunut sulkemaan rajan useampaan kertaan. Raja on ollut suljettuna Niiralassa yhtäjaksoisesti joulukuusta 2023 alkaen. Rajan kiinnimenon vaikutukset näkyvät kunnan yrityksen liikevaihdon hiipumisena, yritysten konkurssina ja monen yrityksen toiminnan päättymisenä. Tohmajärven kunnan elinkeinoelämän edellytykset ovat keskeisesti perustuneet rajan läheisyyden ja rajanylityspaikan varaan. Nyt näitä edellytyksiä ei ymmärrettävästä syystä toistaiseksi enää ole.

Tohmajärvellä olisi otollisia paikkoja tuuli- ja aurinkovoimalle. Fingridin kantaverkko kulkee Tohmajärvellä valtatie 6 lähetyvillä. Kantaverkon 110 kV:n linjan sähkönsiirtokapasiteetti ei kuitenkaan mahdollista isompia hankkeita. Rajanläheisyys tarkoittaa myös sitä, että puolustuvoimat asettaa rajoitteita sille, että kuntaan saataisiin lupa tuulivoimahankkeille ja niiden tuomille kiinteistverolle, jolla olisi merkittävä taloudellinen merkitys nykyisessä kunnan taloustilanteessa.

Tohmajärven taloudelliset haasteet tulevat pitkälti ulkopäin tulevien olosuhteiden myötä, joten on perusteltua, että Tohmajärvi hakee harkinnanvaraisen valtiosuuden korottamista vuodelle 2024 yhteensä 558.000 euroa. Summa on sama, joka oli alkuperäisen talousarvion tuloslaskelman alijäämä vuodelle 2024.

Asian valmistelija

kunnanjohtaja Mikko Löppönen, mikko.lopponen@tohmajarvi.fi, puh. 040 105 4001
hallintopäällikkö Heidi Pitkänen, heidi.pitkanen@tohmajarvi.fi, puh. 040 105 4002
talouspäällikkö Tuula Pieviläinen, tuula.pievilainen@tohmajarvi.fi, puh. 040 105 4033

Esittelijä

kunnanjohtaja Mikko Löppönen, mikko.lopponen@tohmajarvi.fi, puh. 040 105 4001

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää hakea kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain 27 §:n mukaista harkinnanvaraista korotusta 558.000 euroa.

Merkitään, että talouspäällikkö Tuula Pieviläinen oli läsnä kokouksessa asiantuntijana kuultavana tämän asian keskustelun aikana klo 15:41 – 15:56.

Merkitään, että kunnanhallitus evästi valmistelijaa lopullisen hakemuksen viimeistelystä.

Esittelijä muutti **päätösesitystä seuraavasti**: Kunnanhallitus päättää hakea kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaista harkinnanvaraista korotusta 558.000 euroa. Kunnanhallitus valtuuttaa kunnanjohtajan viimeistelemään lopullisen hakemuksen.

Päätös

Hyväksyttiin muutetun päätösehdotuksen mukaisesti.
